

RELACYJA (43) *sb f*

-ci- (28), -ti- (10), -cy- (5).

e *jasne*; -la- (33), -lã- (5); -la- *UstPraw, GrzegRóżn* (6), *Prot*; -la- : -lã- *SarnStat* (25:5); *końcowe a pochylone*.

sg *N* relacyjã (7). ◊ *G* relacyjéj (4); -éj (2), -(e)j (2). ◊ *A* relacyją (10). ◊ *I* relacyją (1). ◊ *L* relacyjéj (4). ◊ *pl N* relacyj(e) (3) [w tym zapis: -ę (1)]. ◊ *G* relacyj (2). ◊ *L* relacyjach (3); -ach (2), -äch (1); -ach *SarnStat*; -ach : -äch *GrzegRóżn* (1:1). ◊ [du *N* (cum nm) relacyji.]

Sł stp, Cn brak, Linde XVIII w.

1. Zdanie sprawy z czegoś, przedstawienie czegoś [*relatio* – oznajmienie, powiedzenie, włożenie *Mącz* 124c; – wypowiedzenie *Calep*; powiadanie czego, rozpowiadanie, przekładanie – *relatio Cn*] [w tym: *czyja* (17) – *G sb i pron* (16), *pron poss* (1)] (30) : dałem mu o wszystkim Sprawę y de alys multis, I ztey relacyei mey y zlistu *KrIM* vcieszył się *Xzę IM ActReg* 181.

[*relacja czego*: *Nazajutrz* czynił Pan Hetman publicznie relacyją wszystkiego, cośmy w *Inflantach* robili. *PiotrDzien* 350.]

Szereg: »relacje a namowy« (1): *A* nawięcej o ty sejmiki proszą dla wynalezienia i zezwolenia sądow i sądzy (*N* „sądzi”), ktore by sobie szlachta z relacyj (*N* „relaczy”) a namow *IchM* panow a *Rad Koronnych* [...] postanowili *Diar* 80.

a. *Urzędowe sprawozdanie, raport* (5) : *A* według reláciy *Komiífarzów* [...] ná opátrzenié tám tego niebezpieczeństwá/ iest ná trzy ftá złotych ószácováné. *SarnStat* 1180.

relacja czego (3): *NAznáczemy* rewizory nálszé do *Ruśi y Podola*/ ná oznáczenié mieyfc/ po któreby wieczności miály bydz dawáné/ którzy ná blifko przyfzły *Séym* relácią *Rewiziiéy* nam przyflác będą powinni. *SarnStat* 1047, 403. *Cf* »relacyją uczynić«.

[*Ze zdaniem przydawkowym*: *Relacyja* sołtysa, iż z tych jezior wszystkich roku przeszłego nie wzięto jedno mc. 14. *LustrPom* 136.]

Zwroty: »dać [kogo komu] na relacyjej« (1): *Aby* każdy *Poborcá* był powinien káždégo/ który *Poboru* nie oddał nadaléy do dnia trzech *Królów*/ [...] dáć *Stároście* ná reláciiey. *SarnStat* 345.

»[czego] relacyją uczynić« (1): áby [urzędnicy] fpiłáli [...] *circumstáncię* wśyftkié/ z którychby mógl fie wziác dálfzy poštepek *kogniciiéy*/ gdy tego relácią *vczynią*. *SarnStat* 403.

b. *Zeznanie, oświadczenie składane przed sądem lub dotyczące procesu* (23) : bo ci/ którzy mieli popiérác ná *głowniká*/ y *konwiktią* *głowy* *czynić*/ *iednáli* fie: y *głowę* z *iednawfzy*/ ábo *kogo* *infzého* w *reláciiey*/ á *drudzy* *zmyśloną* *ofobę* ná *zmowie* *miánowáli* *SarnStat* 612; *Przydáią* więc [...] *Woźnégo*, álbó *Komorniká* [...]: do *fprawiedliwóści*, Do *Viziiéy*, do *pomiarów* [...] *którégo* *relátia* bywa *wážna* do *otrzymánia* *iurámentu*, y *zapifu* *SarnStat* 1276.

W połączeniach szeregowych (2): *ZApifý*/ *Proteftácię*/ *Recognicię*/ y *Relácię* *wfzelákié*/ *ták* *máią* bydz *wážne* przed tym *fádem* *zeznáné*/ *iáko* *Séymowé*/ ábo *Ziemfkié*. *SarnStat* 859, 1261.

Wyrażenia: »uczynienie relacyjej« (1): *iż*/ *iefliby* fie *zábićie* *sftáło* *dáleko* od *prziációl* *zábité*^{go}/ *żeby* *ták* *prędko* do *vczyniénia* *reláciiey* *przybydz* nie mogli: *tedy* [...] *SarnStat* 612.

»ustna relacyja« (2): *Item*, *kiedy* *ex copia* *dáią* *protestatie* do *Grodu*, *tedy* *zda* fie bydz *rzecz* *podeyfzrzána*: *dla* *tego* *vstna* *relátia* *zda* fie bydz *powážnieyfza* do *wiáry*. *SarnStat* 1288, 1288.

α. *Zeznanie woźnego w sądzie ze swoich urzędowych działań dotyczących sprawy (15)* : *UstPraw C3v*; ODniefli téż to do nas z niektórych ziem Połłowie/ iż niektórzy ludzie ná vrzędziéch będący/ niechcieli przyjmować żadnych Reláciy od Woźnych *SarnStat 576*; vltáwiamy/ áby káždy łąd y vrząd dopułczał Woźné/ Generały/ *ad eorum obeunda officia*, y Relácię ich przyjmował *SarnStat 576*.

relacja czego (3): tedy od Infigatorá náłżégo [...] ma ná tákowégo [*tj. oskarżonego o obrazę majestatu*] pozew [...] bydż położony ná Séym: y onégo położenia relácia w księgách Grodzkich tegóž Powiátu/ ma bydż zápiána *SarnStat 151*. *Cf Zwrot*.

relacja około czego (1): Aby relacia fluzebnika abo voznego pod ktoremikolwiek acti abo Xięgami vcziniona okolo kladzenia pozwy abi tak vazela iako ocziviste zeznanie tego fluzebnika *ComCrac 17*.

Zwrot: »(u)czynić relacyją; uczyniona relacyja« [*w tym: czego (2), z czego (1), że (2)*] (*4;2*): *ComCrac 17*; *ZapKościar 1580/14*; iż woźny nie oddawłszy pozwu czyni *relatią* że oddał: Więc też oto karzą woźne. *GórnRozm F4v, F4v*; którégó pozwu położenia/ w Grodzie włálnym onégo łtánowiłká/ álbo dóbr/ ma bydż vczyniona záraz relácia *SarnStat 436, 118*.

Wyrażenie: »relacja woźnego« (*4*): *ComCrac 17*; Woźny go [*pozwu*] nie oddał/ á vczynił *relatią* że oddał/ łtánał *procurator* z pozwem y *zrelatią* woźnego na Trybunále [!]. *GórnRozm F4v*; A gđzieby Poborcá dał ná delácie taką retentę/ która iuż dawno relácią Woźnégo zniešiona iełt/ tákowy Poborcá ma *poenam luere SarnStat 355, 756*.

Szereg: »relacja albo zeznanie« (*1*): A iełliby téż powód [...] pooránia álbo gwałtu inákłżégo niepokazał [...]: tedy obwinionégo wolnym bydż łkázuią od pozwu ná lámę relácią álbo zeznání woźnégo *SarnStat 1285*.

β. *Pisemne potwierdzenie przez sędziego prawdziwości oskarżenia [czego] (1)* :

W przeciwstawieniu: »relacja ... protestacyja« (*1*): wáruiemy/ áby fie o głowę zábitą łzláchecką powinni [...] ták nie iednáli/ [...] ále żeby [...] relácią ábo protełtácią obwiedźienia głowy/ w Aktá Grodzkié [...] prawdziwie w wodźili *SarnStat 612*.

2. *Wpisanie w księgi sądowe uchwalonego przepisu prawa, przywileju (5)* :

Wyrażenie przyimkowe: »za relacyją [czyją]« = *ad relationem JanStat (5)*: Działo fie ná Wálnym Séymie w Piotrkowie/ [...] Przy czym byli naywielebniéyłzy [...] Oycowie y Pánowie/ [...] A to zá Relácią przerzeczonégo wielebnégo Lutká z Brzézia/ Doktorá oboygá práwá *SarnStat 900, 899, 906, 996, 1218*.

3. *Sprawa sądowa, która została odesłana do wyższej instancji (1)* : Główniki ná łądy nové odsyłáią [...]. A nie exequowác, ieno ná Reláciách áż do Séymu. *SarnStat 615*.

[*Zwrot*: »sądzić relacje«: Po tych burdach zborowych król Jego Mć tu mieszkał w Krakowie; kilka niedziel sądzono. Król Jego Mć też sądził relacye. *KronMieszcz 98*.]

4. *Termin używany przez innowierców dla określenia charakteru i związku osób Trójcy Świętej u katolików [relatio – spolny względ BartBydg] (7)* : A gdyż to w ich mocy iełt áby Bog był Oycem y nie Oycem/ ábo że iełt Relácią á nie Bogiem/ y zálię przeciwnym obyczáiem áby był Oycem á nie Relácią. Kthoż tedy może fię wywichłác z tych ich przepáści. *GrzegRóżn H3v*; Iedni chcą áby łftność w trzech ofobách byłá/ Drudzy zálię [...] Twirdzą ták/ że w łftności łą trzy Reláciye *Prot C*; [*PiotrGonTrzech 64*].

W połączeniach szeregowych (3): tak też onego iednego Bogá Oycá nie łzukaymy w Iłtnościách/ w Perfonách/ Relátiach/ bo tymi rzeczámí zniszczył iednego Boga Oycá łzátan *GrzegRóżn* I4, E3v, G3.

Szereg: »relacja, wzgląd« (1): Co też iest v nich perfoná/ ielzccze nic pewnego w thym nie połtánowili ci Bábiloníscy Miftrzowie/ v iednych iest Relátia/ wzgląd/ drugim Attributum/ drugim iest włalność *GrzegRóżn* H2v.

LWil